

Prof. dr hab. Jerzy Bański

Życiorys zawodowy

Studia oraz uzyskane stopnie i tytuły naukowe

W 1981 r. rozpocząłem studia na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego (WGiSR UW). Ukończyłem je w 1988 r. z tytułem magistra geografii w zakresie kartografii (praca magisterska – *Analiza osnów matematycznych i geodezyjnych dla map topograficznych Polski* – pod kierunkiem prof. dr hab. Wiktora Grygorenko). W latach 1984-1987 studiowałem równocześnie filozofię w Instytucie Filozofii i Socjologii UW (5 semestrów). W latach 1986-1988 odbyłem też studia w Studium Podyplomowym Fotografii Naukowej i Informacji Obrazowej na Wydziale Biologii UW i otrzymałem dyplom ukończenia. W trakcie studiów byłem przewodniczącym Stowarzyszenia Studenckich Kół Naukowych UW, przewodniczącym samorządu studentów WGiSR UW, senatorem UW. Odbyłem również wyprawy naukowe: Maroko – 1983, Tajlandia – 1984, Tanzania – 1986, Zair – 1987, Australia – 1988.

W 1996 r. Rada Naukowa Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN nadała mi tytuł doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii ekonomicznej i geografii rolnictwa (rozprawa pt. *Przemiany rolniczego użytkowania ziemi w Polsce w latach 1975-1988* – promotor prof. dr hab. Władysława Stola), a w 2000 r. ta sama Rada Naukowa nadała mi stopień naukowy doktora habilitowanego nauk o Ziemi w zakresie geografii (rozprawa pt. *Obszary problemowe w rolnictwie Polski*). W 2005 r. w IGiPZ PAN, rozpoczęło się postępowanie o nadanie mi tytułu naukowego profesora. Po pozytywnie rozpatrzonym wniosku przez Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułu Stopni w styczniu 2008 r. uzyskałem nominację od Prezydenta RP.

Przebieg pracy naukowej

Pracę w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN (IGiPZ PAN) podjąłem w lutym 1989 r. w Zakładzie Geografii Rolnictwa i Obszarów Wiejskich. W latach 1989-1990, uczestniczyłem w programie badawczym – *Badania porównawcze rolnictwa światowego*. Opracowałem typologię rolnictwa Jemenu, Arabii Saudyjskiej, Kuwejtu, Kataru i Zjednoczonych Emiratów Arabskich oraz wybranych regionów w Egipcie, Libii i Maroku. Wykonałem także program komputerowy ułatwiający wyznaczanie typów rolnictwa.

W 1991 r. uzyskałem samodzielny temat badawczy – *Przemiany w rolniczym użytkowaniu ziemi w Polsce*. W tym samym roku Rada Naukowa IGiPZ PAN otworzyła mój przewód doktorski pt. *Przemiany w rolniczym użytkowaniu ziemi w Polsce w latach 1975-1988*. Podstawowym celem rozprawy doktorskiej było rozpoznanie i charakterystyka przeobrażeń w rolniczym użytkowaniu ziemi po 1975 r. oraz poszukiwanie czynników oddziałujących na jego przestrzenne zróżnicowanie. Badałem związki przestrzenne pomiędzy uprawami, stopień ich koncentracji i zależność pomiędzy udziałem poszczególnych roślin w strukturze zasiewów, a jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

W okresie przygotowywania rozprawy doktorskiej uczestniczyłem w pracach różnych zespołów badawczych. Moje badania obejmowały przede wszystkim zagadnienia zróżnicowania struktury przestrzennej rolnictwa w Polsce. Prowadziłem też własny projekt badawczy finansowany przez KBN – *Zmiany struktury użytków rolnych w Polsce w okresie 1978–1988*. W 1994 r. odbyłem trzymiesięczny staż naukowy (stypendium Rządu Holandii) w Instytucie Geografii Uniwersytetu w Utrechcie.

Po złożeniu stosownych egzaminów oraz obronie rozprawy doktorskiej, Rada Naukowa IGiPZ PAN w 1996 r. nadała mi tytuł doktora nauk o Ziemi w zakresie geografii ekonomicznej i geografii rolnictwa. W 1997 r. zostałem przeniesiony na stanowisko adiunkta.

W latach 1997-1998 prowadziłem samodzielnie badania na temat przeobrażeń w użytkowaniu ziemi w Polsce po 1989 r., w ramach zadania *Użytkowanie ziemi na obszarach wiejskich (stan i perspektywy)*. Celem badań było określenie kierunków i wielkości zmian w użytkowaniu ziemi w nowej sytuacji ekonomicznej oraz próba oceny stanu i perspektyw w gospodarowaniu ziemią.

W 1998 r. rozpocząłem realizację kolejnego projektu badawczego KBN – *Gospodarka ziemią w okresie restrukturyzacji i wchodzenia do struktur europejskich*. Szczególnie cenne były badania terenowe na obszarach o różnych funkcjach gospodarczych. Pozwoliły one zidentyfikować konflikty w

użytkowaniu ziemi oraz określić sposoby optymalizacji struktury użytkowania ziemi. Efektem projektu jest m.in. monografia pt. *Gospodarka ziemią w Polsce w okresie restrukturyzacji*.

W 1998 r. zainteresowałem się obszarami problemowymi. W rok później uzyskałem temat badawczy *Typologia obszarów problemowych*. Moje badania koncentrowały się na rolniczych obszarach problemowych. Dokonałem przeglądu koncepcji i kierunków badań oraz wydzieliłem typy rolniczych obszarów problemowych (opóźnione w rozwoju, przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych rezerw produkcyjnych, niskiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, konfliktowe). W 1999 r. opublikowałem pracę pt. *Obszary problemowe w rolnictwie Polski*, która była moją rozprawą habilitacyjną. Praca uzyskała w 2001 r. Nagrodę Naukową Wydziału Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych PAN im. Jana Olafa Chmielewskiego.

Od 1999 r. realizowałem kolejny projekt badawczy KBN – *Obszary problemowe i konflikty w rolnictwie Polski w warunkach nowego systemu ekonomicznego i integracji europejskiej*. Podstawowym celem projektu było rozpoznanie konfliktów w rolnictwie, wskazanie ich podłoża oraz próba określenia perspektyw dla rolnictwa na obszarach problemowych. W tym samym roku uzyskałem stypendium naukowe Królestwa Danii w Instytucie Geografii na Uniwersytecie w Kopenhadze.

W 2000 r. na podstawie oceny dorobku naukowego i przedstawionej rozprawy habilitacyjnej Rada Naukowa IGiPZ PAN nadała mi stopień naukowy doktora habilitowanego nauk o Ziemi w zakresie geografii – geografii ekonomicznej. W tym samym roku podjąłem również pracę w Instytucie Nauk o Ziemi na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi (WBiNoZ), Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. W 2003 r. Rada Naukowa WBiNoZ UMCS otworzyła pod moim kierunkiem przewód doktorski mgr Moniki Wesołowskiej – *Rozwój budownictwa mieszkaniowego na obszarach wiejskich województwa lubelskiego w warunkach transformacji*. Rozprawa została obroniona w 2005 r. Od 2006 r. pracuję na stanowisku profesora UMCS.

W 2001 r. powierzono mi koordynowanie Zespołu Badań Obszarów Wiejskich. Zespół uczestniczył w krajowych i międzynarodowych sieciach naukowych, organizował konferencje naukowe, wykonywał projekty badawcze i ekspertyzy oraz rozpoczął publikację serii *Studia Obszarów Wiejskich*. W 2011 r. na bazie Zespołu utworzono pod moim kierunkiem Zakład Geografii Wsi i Rozwoju Lokalnego.

Stopniowo moje zainteresowania badawcze rozszerzałem na inne zagadnienia wchodzące w zakres geografii wsi. Wyrazem tego były liczne publikacje oraz referaty na konferencjach naukowych dotyczące problematyki demograficznej, funkcji gospodarczych, poziomu rozwoju infrastruktury, obszarów sukcesu na wsi i innych zagadnień. Brak w polskiej geografii kompleksowych opracowań na temat obszarów wiejskich skłonił mnie w 2001 r. do podjęcia inicjatywy wydawania serii *Studia Obszarów Wiejskich*, której jestem redaktorem. Dotychczas ukazało się 25 tomów tej serii.

Od 2002 do 2004 r. realizowałem w IGiPZ PAN temat – *Charakterystyka i typologia obszarów wiejskich w Polsce*. Prowadzone badania identyfikowały nowe procesy i zjawiska na obszarach wiejskich. Realizację badań statutowych ułatwił mi prowadzony od 2002 r. przez kolejne trzy lata projekt badawczy KBN – *Przeobrażenia polskiej przestrzeni wiejskiej: procesy i perspektywy*. W listopadzie 2005 r. zakończyłem projekt książką pt. *Przestrzenny wymiar współczesnych procesów na wsi*, w której identyfikuję i oceniam współczesne procesy oraz określęm tendencje dalszych przemian na obszarach wiejskich.

W roku 2004 r. Rada Naukowa IGiPZ PAN otworzyła pod moim kierunkiem przewód doktorski mgr Dariusza Świątka pt. *Rozwój funkcji pozarolniczych w regionie Płocka w okresie transformacji. Rola infrastruktury technicznej* (obroniony w 2009 r.), a w 2006 r., mgr Konrada Czapiewskiego pt. *Obszary sukcesu społeczno-gospodarczego na polskiej wsi – koncepcja i delimitacja* (obroniony w 2010 r.) i mgr Marii Bednarek-Szczepańskiej pt. *Rola podmiotów lokalnych w rozwoju turystyki wiejskiej na wybranych obszarach Lubelszczyzny* (obroniony w 2010 r.). Od 2008 r. jestem promotorem w przewodzie doktorskim mgr Huberta Maja pt. *Współczesne zmiany strukturalne w rolnictwie województwa lubelskiego* (praca złożona Radzie Naukowej INoZ UMCS).

W ostatnich latach podjąłem wiele inicjatyw o charakterze międzynarodowym. Ich efektem są liczne publikacje naukowe, prace pod moją redakcją, referaty na konferencjach zagranicznych oraz międzynarodowe projekty badawcze. Kierowałem m.in. polską częścią projektu finansowanego przez University of Minnesota pt. *Administrative Technologies and the Governance of Agrarian Reform: Liberal Modernization of the Polish Cadastral Infrastructure* oraz uczestniczyłem w dwóch konsorcjach międzynarodowych realizujących projekty badawcze w ramach 6 Framework Programme: *Foresight Analysis for Rural Areas of EU – FARO* oraz *Types of interaction between Economy, Rural Society, Environment and Agricultural activities in European regions – TERESA*. W 2006 r. podjąłem

współpracę z programem *EURURALIS* koordynowanym przez ALTERA (Holandia) oraz z Komisją Rozwoju Lokalnego Międzynarodowej Unii Geograficznej (*Commission on Local Development IGU*), w której od 2007 roku jestem vice-przewodniczącym Komitetu Sterującego (*Steering Committee*). Zdobyte kontakty i doświadczenia pozwoliły mi rozszerzyć działalność międzynarodową i podjąć kolejne zadania badawcze. Mój dorobek naukowy doceniła Komisja Europejska, która powołała mnie na eksperta do oceny projektów w ramach 6 Programu Ramowego – *Global Change and Ecosystems* (uczestniczyłem w trzech posiedzeniach eksperckich w Brukseli) oraz inne instytucje zapraszające mnie do współpracy oraz wygłoszenia wykładów lub referatów (Centre de Recherche Public Gabriel Lippmann w Luksemburgu, Faculty of Science, Charles University, Praga, Oulu University w Finlandii, Centre for Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences).

W 2004 r. kontynuowałem badania obszarów wiejskich, ale ogniskowały się one wokół przygotowywanej książki *Geografia polskiej wsi*. Książka wydana przez Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne dokumentuje stan wiedzy na temat obszarów wiejskich w Polsce oraz przedstawia w ujęciu dynamicznym przeobrażenia na wsi ze szczególnym uwzględnieniem okresu gospodarki rynkowej. Stanowi ona pierwsze tego typu opracowanie geograficzne wsi w kraju.

Po uzyskaniu stopnia doktora habilitowanego coraz więcej czasu poświęcałem na organizację i kierowanie badaniami naukowymi. Ponadto czynnie uczestniczyłem w pracach Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz Komitetu Nauk Geograficznych (obecnie członek Komitetu Sterującego ds. Organizacji Konferencji Międzynarodowej Unii Geograficznej). Zaangażowałem się również w prace na rzecz praktyki. Uczestniczyłem w dużych projektach zamawianych: *Studium kierunkowe zagospodarowania przestrzennego obszaru wzdłuż granicy polsko-niemieckiej* oraz *Koncepcja raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego kraju*.

W 2006 r. moje wysiłki zmierzały przede wszystkim w kierunku rozwoju współpracy międzynarodowej i przygotowania książki pt. *Geografia rolnictwa Polski* (wydana przez PWE w 2007 r.). W zakresie współpracy zagranicznej skupiłem się pogłębieniu lub nawiązaniu kontaktów z geografami z Europy Środkowej i Wschodniej zajmującymi się problematyką obszarów wiejskich tego regionu. Pozostała współpraca ogniskowała się wokół przygotowania projektów Komisji Europejskiej w ramach 6 Programu Ramowego. W końcu 2006 r. rozpocząłem projekt badawczy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego - *Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego – koncepcja, identyfikacja, diagnoza*. Jesienią tego samego roku zostałem wybrany na przewodniczącego Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Geograficznego.

W 2007 roku najważniejszym dla mnie wydarzeniem było skierowanie przez Radę Naukową IGiPZ PAN wniosku do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułu o nadanie mi tytułu profesora. W tym samym roku uzyskałem dwa kolejne projekty badawcze Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego *Wpływ granicy państwowej na kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego wschodniej części woj. lubelskiego* (UMCS) oraz *Atlas Rolnictwa Polski* (IGiPZ PAN – projekt zakończył się w 2010 r. wydaniem Atlasu). Współpraca międzynarodowa polegała przede wszystkim na kierowaniu przeze mnie polską częścią projektu w ramach FP6 - *Types of interaction between Economy, Rural Society, Environment and Agricultural activities in European regions* oraz realizacji wybranych zadań w projekcie FP6 - *Foresight Analysis for Rural Areas of EU*. Kontynuowałem też prace w projekcie Uniwersytetu Minnesota. W końcu roku zostałem ekspertem projektu FP7 *Rural Future Networks* (RUFUS) koordynowanym przez Leibniz University i członkiem konsorcjum przygotowującego projekt w ramach ESPON *European Development Opportunities In Rural Areas* (jest realizowany od 2008 r.). Wykonywałem również dla różnych instytucji szereg badań i ekspertyz.

W styczniu 2008 r. uzyskałem nominację profesorską od Prezydenta RP, a jej wręczenie odbyło się w czerwcu 2008 r. Kontynuowałem prace w projektach oraz zintensyfikowałem współpracę zagraniczną. Efektem był czynny udział w kilku zagranicznych konferencjach i zaproszenia do wygłoszenia referatów. Jesienią realizowałem też projekt Ministerstwa Rozwoju Regionalnego pt. *Identyfikacja i ocena czynników sukcesu gospodarczego na obszarach wiejskich*.

W 2009 r. moja działalność naukowa koncentrowała się finalizowaniu badań w ramach projektów: *Wpływ granicy państwowej na kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego wschodniej części woj. lubelskiego* (UMCS) oraz *Atlas Rolnictwa Polski* (IGiPZ PAN). Realizowałem też zadania w projekcie *EDORA* i wykonywałem ekspertyzy na zlecenie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. W czerwcu 2009 r. wygrałem dwa konkursy na projekty (Konkurs Dotacji Ministerstwa Rozwoju Regionalnego „Fundusze strukturalne na poziomie Narodowej Strategii Spójności na lata 2007-2013”, projekt pt. *Miejsce obszarów wiejskich w aktualnych strategiach rozwoju województw – kierunki i cele rozwoju a rzeczywistość* i projekt zagraniczny Centre for Strategic

Economic Studies, Voivodina, pt. *Perspectives for agriculture of Voivodina in the light of scenarios and models elaborated in the framework of the research projects of the European Union*. Obydwa projekty realizował Zespół Badań Obszarów Wiejskich.

Rozszerzenie zainteresowań badawczych udokumentowałem w 2010 r. opublikowaniem kilku artykułów wykraczających poza tematykę wiejską i przestrzennego zagospodarowania. Dotyczyły one stanu polskiej geografii, geografii politycznej i geografii społecznej (*Stan krytyczny polskiej geografii – krytyka stanu, Is Central-Eastern Europe a separate region within Europe?, Granica w badaniach geograficznych – definicja i próby klasyfikacji, Wschodnia granica Unii Europejskiej jako bariera przestrzenna: na przykładzie pogranicza w woj. lubelskim, Odrębność obszaru podmiejskiego w kontinuum miejsko-wiejskim*) Do największych osiągnięć 2010 r. zaliczam opublikowanie artykułów naukowych w *Journal of Regional Studies* pt. *Dilemmas for regional development in the concepts seeking to develop Poland's spatial structure* oraz w *Landscape and Urban Planning* pt. *Transformations in housing construction in rural areas of Poland's Lublin region – influence on the spatial settlement structure and landscape aesthetics* (wspólnie z dr M. Wesółowską) oraz wydanie *Atlasu Rolnictwa Polski*. Ponadto byłem współautorem i redaktorem kilku monografii. Ponadto kierowałem lub uczestniczyłem w kilku projektach badawczych, ewaluacjach i ekspertyzach. Tylko w 2010 r. mój Zespół uczestniczył lub współuczestniczył w 12 przetargach projektowych. W końcu roku rozpocząłem kolejny projekt Espon *European Land Use Patterns*.

Na początku 2011 roku powołano pod moim kierunkiem Zakład Geografii Wsi i Rozwoju Lokalnego.

Dorobek naukowy

Na dorobek mojej pracy naukowo-badawczej składa się 251 publikacji, w tym:

- 14 książek,
- 11 publikacji zwartych pod moją redakcją,
- 60 artykułów i notatek w czasopismach i seriach naukowych,
- 55 artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych,
- 28 referatów i abstraktów,
- 29 sprawozdań, map i innych publikacji naukowych,
- 54 publikacji popularnonaukowych i haseł w encyklopediach.

Wśród wszystkich publikacji – 194 jest w języku polskim, 57 – w języku angielskim, w tym 33 z nich opublikowałem w wydawnictwach zagranicznych.

Do najważniejszych moich publikacji należą monografie: *Przemiany rolniczego użytkowania ziemi w Polsce w latach 1975-1988, Gospodarka ziemią w Polsce w okresie restrukturyzacji, Obszary problemowe w rolnictwie Polski, Przemiany struktury przestrzennej i funkcjonalnej obszarów wiejskich w Polsce, Geografia polskiej wsi i Przestrzenny wymiar współczesnych procesów na wsi, Geografia rolnictwa Polski, Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego, Miejsce obszarów wiejskich w aktualnych strategiach województw – kierunki i cele rozwoju a rzeczywistość, Wpływ granicy państwowej na kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego wschodniej części województwa lubelskiego, oraz Atlas Rolnictwa Polski*.

Dwie pierwsze omawiają kierunki i wielkość zmian w strukturze użytkowania ziemi. Podjąłem w nich też próbę oceny stanu i perspektyw użytkowania ziemi oraz możliwości jej optymalnego zagospodarowania. Badania obejmują wszystkie kategorie użytkowania, z tym, że szczególną uwagę zwróciłem na rolnicze użytkowanie ziemi.

Monografia *Obszary problemowe w rolnictwie Polski* jest naukowym rozpoznaniem rolniczych obszarów problemowych w Polsce. Kolejne części pracy zawierają próbę zastosowania różnorodnych metod delimitacji, identyfikację, charakterystykę i typologię obszarów problemowych oraz możliwe kierunki rozwoju rolnictwa i innych funkcji na tych terenach. Rozprawa wzbogaca i upowszechnia wiedzę na temat różnorodnych teorii i metod badań obszarów problemowych. W 2002 r. uzyskałem za nią Nagrodę Naukową Wydziału Nauk o Ziemi i Nauk Górniczych PAN im. Jana Olafa Chmielewskiego.

Praca pt. *Przemiany struktury przestrzennej i funkcjonalnej obszarów wiejskich w Polsce* jest zarówno diagnozą stanu zagospodarowania, jak i rozpoznaniem współczesnych przemian struktury przestrzennej i funkcjonalnej na obszarach wiejskich. Bardzo istotnym elementem opracowania jest mapa klasyfikacji funkcjonalnej obszarów wiejskich, na której wyróżniono 10 typów funkcjonalnych w skali gmin.

Książka *Geografia polskiej wsi* stanowi pierwszą na polskim rynku wydawniczym próbę kompleksowej analizy zjawisk, które zaszły na wsi w okresie transformacji. Część pierwszą poświęcono zagadnieniom teoretycznym i historii rozwoju geografii wsi. Część druga to diagnoza współczesnego stanu polskiej wsi na podstawie analizy: organizacji przestrzennej wsi, problematyki ludnościowej, użytkowania ziemi, zagospodarowania infrastrukturalnego oraz obszarów problemowych. Część trzecia dotyczy mechanizmów i problemów transformacji na terenach wiejskich. Ponadto podjęto próbę wskazania kierunków aktywizacji gospodarczej wsi ze szczególnym uwzględnieniem roli samorządów i społeczności lokalnych oraz programów pomocowych Unii Europejskiej. Książka skierowana jest do studentów, pracowników naukowych uczelni i placówek badawczych oraz osób zawodowo zajmujących się problematyką wsi.

Książka *Przestrzenny wymiar współczesnych procesów na wsi* dokumentuje badania realizowane w projekcie badawczym. Jej podstawowym celem jest identyfikacja i ocena procesów i zjawisk na obszarach wiejskich po 1989 r. Opracowanie składa się z trzech części. Pierwsza dotyczy charakterystyki obszarów, które wybrano do badań szczegółowych. Druga część pracy zawiera diagnozę i charakterystykę współczesnych procesów na obszarach wiejskich. Część ostatnia ma charakter dyskusyjny, a rozważania dotyczą wizji polskiej wsi i scenariuszów jej rozwoju.

Książka *Geografia rolnictwa Polski* jest pierwszym od ponad 20 lat kompleksowym opracowaniem na temat gospodarki rolnej w naszym kraju. W kolejnych rozdziałach książki omówiono: historię rozwoju geografii rolnictwa w Polsce i główne jej osiągnięcia metodyczne, przyrodnicze i pozaprzyrodnicze uwarunkowania rozwoju rolnictwa, historię rozwoju gospodarki rolnej na ziemiach polskich, strukturę przestrzenną rolnictwa oraz współczesne procesy społeczne i gospodarcze, które dokonują się w tej gałęzi gospodarki narodowej.

Monografia *Wiejskie obszary sukcesu gospodarczego* poświęcona jest trzem kategoriom obszarów sukcesu: lokalnym ogniskom sukcesu, wiejskim obszarom progresji i obszarom konkurencyjnego rolnictwa. Książka składa się z dwóch zasadniczych części. Pierwsza dotyczy teoretycznych podstaw obszarów sukcesu i metod ich identyfikacji, druga konkretnych przykładów sukcesu na wsi opracowanych na podstawie badań terenowych.

Atlas Rolnictwa Polski wychodzi poza standardy opracowań kartograficznych. Oprócz bogatej treści kartograficznej zawiera syntetyczny opis najważniejszych zjawisk, wzbogacony licznymi tabelami, wykresami i fotografiami. Dzięki temu stanowi kompletny obraz stanu polskiej gospodarki rolnej w ujęciu przestrzennym o różnych skalach (lokalnej, regionalnej, krajowej).

Ważne miejsce w moim dorobku naukowym zajmują prace zwarte pod redakcją *Wieś i rolnictwo u progu Unii Europejskiej*, *Spoleczne problemy wsi*, *Aspects of changes in European rural space*, *Alternatives for European Rural Areas*, *Changing functions of rural areas in the Baltic Sea Region*, *Polska przestrzeń wiejska: procesy i perspektywy*, *Contemporary changes of agriculture in East-Central Europe*, *Analiza zróżnicowania i perspektyw rozwoju obszarów wiejskich w Polsce do 2015 roku*, *Socio-economic disparities and the role of local development*. Wszystkie wymienione prace są zbiorami artykułów naukowców polskich i zagranicznych dokumentujących współczesne procesy i zjawiska zachodzące na obszarach wiejskich w Europie.

Wśród artykułów i innych publikacji, za szczególnie ważne w moim dorobku naukowym uznaję: *Geografia wsi – nowa dyscyplina badawcza polskiej geografii*, *Land management in Poland in the period of transformation*, *Land tenure and land relations in Poland*, *Selected aspects of present-day changes in Polish rural space*, *Koncepcje rozwoju struktury przestrzennej w Polsce – polaryzacja czy równoważenie? Dilemmas for regional development in the concepts seeking to develop Poland's spatial structure*, *Polska i Europa Środkowo-Wschodnia w koncepcjach podziału Europy*, *Transformations in housing construction in rural areas of Poland's Lublin region – influence on the spatial settlement structure and landscape aesthetics*, *Dilemmas for regional development in the concepts seeking to develop Poland's spatial structure* (dwa ostatnie z tzw. listy filadelfijskiej). Są to prace podsumowujące pewne etapy mojej działalności naukowo-badawczej.

Rezultaty moich badań prezentowałem na licznych seminariach, konferencjach naukowych i posiedzeniach eksperckich. W sumie czynny udział wzięłem w 152 imprezach naukowych, wśród których ponad 62 miało charakter międzynarodowy (w tym 42 konferencji zagranicznych). Wygłosiłem 151 referatów naukowych, w tym 53 w języku angielskim. Do dorobku naukowego zaliczam również kierowanie licznymi projektami badawczymi i ekspertyzami. W sumie uczestniczyłem dotychczas w 48 projektach i ekspertyzach, w tym w 23 byłem kierownikiem.

Główne kierunki działalności naukowo-badawczej

Moja dotychczasowa działalność naukowo-badawcza koncentrowała się na kilku zasadniczych zagadnieniach z zakresu geografii rolnictwa i geografii wsi. Początkowo zajmowałam się wąską tematyką, a badania miały charakter analityczny. Z biegiem lat moje zainteresowania poszerzały się, ale przy tym dociekania zmierzały do ujęć syntetycznych.

W pierwszym okresie kariery zawodowej, głównym kierunkiem mojej działalności naukowej była typologia rolnictwa światowego. Ten kierunek badań rozwinął prof. dr Jerzy Kostrowicki współpracujący z licznymi ośrodkami w Polsce i za granicą. Moje zainteresowania badawcze dotyczyły zróżnicowania rolnictwa w krajach arabskich.

Następnie uzyskałem samodzielny temat badawczy dotyczący rolniczego użytkowania ziemi. Przez kolejne kilka lat stanowił on podstawę moich prac naukowo-badawczych. Analizowałem strukturę rolniczego użytkowania ziemi, jej przeobrażenia w całym okresie powojennym, ze szczególnym uwzględnieniem okresu po 1975 r., związku przestrzenne pomiędzy uprawami, stopień ich koncentracji i zależność pomiędzy udziałem poszczególnych roślin w strukturze zasiewów, a jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Poszukiwałem czynników oddziałujących na przestrzenne zróżnicowanie rolniczego użytkowania ziemi oraz sposobów racjonalnego gospodarowania ziemią. Realizowałem też cele metodyczne, m.in. udoskonaliłem metodę wyznaczania kierunków rolniczego użytkowania ziemi i ich zmian.

Po uzyskaniu tytułu doktora rozszerzyłem moje zainteresowania na inne kategorie użytkowania ziemi, a badania miały analogiczny charakter jak w przypadku ziem zagospodarowanych przez rolnictwo. Dużą uwagę zwracałem przy tym na identyfikację konfliktów w użytkowaniu ziemi pomiędzy różnymi funkcjami gospodarczymi. Rozważania na temat konfliktów w gospodarce gruntami stały się inspiracją do podjęcia badań na temat obszarów problemowych. Prowadzone przeze mnie badania koncentrowały się na rolniczych obszarach problemowych. Opracowałem ich typologię, teoretyczne podstawy identyfikacji oraz wyznaczyłem je na podstawie danych Spisu Rolnego 1996. Najważniejszym moim osiągnięciem w tym zakresie jest opracowanie koncepcji rolniczych obszarów problemowych oraz metodologii ich identyfikacji. Obszary problemowe są do dziś w kręgu moich zainteresowań, ale traktuję je szerzej badając także ludnościowe obszary problemowe, obszary zachowań społecznych, obszary zdegradowanego środowiska i inne.

Aktualnie moja działalność naukowa ogniskuje się wokół geografii wsi, w tym głównie – problematyki rozwoju obszarów wiejskich. Wśród podejmowanych tematów znajdują się: środki pomocowe Unii Europejskiej dla obszarów wiejskich, struktura funkcjonalna obszarów wiejskich, współczesne procesy na obszarach wiejskich, kierunki i możliwości rozwoju pozarolniczej działalności na wsi i inne. Staram się, aby moje badania znalazły zastosowanie w praktyce, dlatego też coraz częściej uzyskiwane wyniki są wykorzystywane do opracowań eksperckich i projektów zamawianych przez instytucje rządowe.

W ostatnim czasie moje zainteresowania rozszerzyłem na zagadnienia związane z przestrzennym zagospodarowaniem kraju i rozwojem regionalnym i lokalnym oraz problematyką geopolityczną. Biorę udział w projektach badawczych oraz prezentuję swoje rozważania na konferencjach naukowych. Poszerzyła się również skala moich badań, które coraz częściej wychodzą poza kraj i dotyczą Europy Środkowej i Wschodniej. Dzięki temu nawiązałem szereg kontaktów zagranicznych i jestem zapraszany do projektów międzynarodowych, jako ekspert w zakresie problematyki wiejskiej.

Działalność dydaktyczna

Od 2000 r. prowadzę seminarium i wykłady w Instytucie Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie. Dotychczas wypromowałem 30 magistrów, a kolejnych 7 uczestniczy w kierowanym przeze mnie seminarium. Prócz tego prowadzę szereg wykładów (*Teorie lokalizacji działalności gospodarczej, Współczesne przekształcenia obszarów wiejskich, Obszary problemowe, Geografia rolnictwa, Przestrzeń społeczno-ekonomiczna Europy i integracja Polski z UE*) dla studentów z różnych grup specjalizacyjnych.

W roku 2005 została obroniona i zatwierdzona przez Radę Naukową WBiNoZ UMCS prowadzona pod moim kierunkiem praca doktorska mgr Moniki Wesołowskiej pt. *Rozwój budownictwa mieszkaniowego na obszarach wiejskich województwa lubelskiego w warunkach transformacji*, w 2009 r. przez Radę Naukową IGiPZ PAN rozprawa doktorska mgr Dariusza Świątka, pt. *Rozwój funkcji pozarolniczych w regionie Płocka w okresie transformacji. Rola infrastruktury technicznej*, w 2010 r. przez Radę

Naukową IGiPZ PAN rozprawa doktorska mgr Konrada Czapiewskiego pt. *Obszary sukcesu społeczno-gospodarczego na polskiej wsi – koncepcja i delimitacja* i mgr Marii Bednarek-Szczeptańskiej pt. *Rola podmiotów lokalnych w rozwoju turystyki wiejskiej na wybranych obszarach Lubelszczyzny*. Od 2008 r. jestem promotorem w przewodzie doktorskim mgr Huberta Maja pt. *Współczesne zmiany strukturalne w rolnictwie województwa lubelskiego*.

Ważnym elementem mojej działalności dydaktycznej jest popularyzacja geografii. Czyniłem to publikując liczne artykuły popularnonaukowe w czasopismach *Poznaj Świat* i *Nowa Europa*. Byłem również autorem (zdjęcia i scenariusz) filmu popularnonaukowego pt. *Na północ od jeziora Niassa*, który był emitowany w TVP w 1987 r.

Organizowanie działalności naukowej

Prócz badań naukowych i dydaktyki organizuję działalność naukową. Doświadczenia organizatorskie zdobywałem już w trakcie studiów magisterskich. Współorganizowałem oraz uczestniczyłem w studenckich wyprawach naukowych (Maroko, 1983, Tajlandia, 1984, Tanzania, 1986, Kongo, 1987, Australia, 1988), byłem przedstawicielem studentów w Radzie Naukowej WGiSR UW, przewodniczącym Samorządu Studentów WGiSR, studenckim senatorem Uniwersytetu Warszawskiego, przewodniczącym Stowarzyszenia Studenckich Kół Naukowych Uniwersytetu Warszawskiego.

Od 2001 r. jestem koordynatorem Zespołu Badań Obszarów Wiejskich IGiPZ PAN. Byłem inicjatorem, a obecnie jestem redaktorem naczelnym serii Studia Obszarów Wiejskich wydawanej przez wspomniany Zespół wspólnie z Polskim Towarzystwem Geograficznym. Koordynuję również ze strony Instytutu międzynarodową sieć naukową European Rural Development Network oraz współpracę naukową z Instytutem Geoniki w Brnie.

Kierowałem licznymi projektami krajowymi i koordynowałem polską częścią projektów międzynarodowych (zobacz Projekty i ekspertyzy).

Uczestniczę również w pracach różnych organizacji i towarzystw naukowych, w tym przede wszystkim Polskiego Towarzystwa Geograficznego, z którym jestem związany od kilkunastu lat. W okresie 1991-1993 byłem członkiem Redakcji czasopisma popularnonaukowego *Poznaj Świat*. W latach 1993-1994 pełniłem funkcję skarbnika Zarządu Głównego PTG, 1995-1999 sekretarza ZG PTG, 2000-2006 zastępcy przewodniczącego PTG, 2006-2009 przewodniczącego PTG. W 2009 r. zostałem ponownie wybrany na przewodniczącego PTG. Od 2001 r. do 2007 r. kierowałem pracami Komisji Obszarów Wiejskich PTG.

Organizowałem lub współorganizowałem szereg imprez naukowych, w tym również konferencje międzynarodowe. Od 2004 r. jestem członkiem Grupy Roboczej Komitetu Narodowego Geografów Polskich ds. zorganizowania w Polsce Konferencji Regionalnej Międzynarodowej Unii Geograficznej, a od 2007 r. vice-przewodniczącym Steering Committee of the Commission on Local Development IGU. W 2008 r. działania Grupy roboczej przyniosły skutek w postaci decyzji MUG o zorganizowaniu w Polsce w 2014 r. Konferencji Regionalnej MUG. We wrześniu 2009 r. w Warszawie zorganizowana była przez mój Zespół konferencja Committee of the Commission on Local Development IGU pt. *Socio-economical disparities and the role of local development*.

1 lutego 2011